

О. С. КУХТЕНКО, Є. В. ГЛАДУХ, Л. С. СІМОНЯН

*Національний фармацевтичний університет***АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ЛІКУВАННЯ ЗАПАЛЬНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ ДИХАЛЬНИХ ШЛЯХІВ**

За офіційними даними ВООЗ захворюваність на гострий бронхіт становить близько 5 % дорослого населення щорічно, при цьому 82 % випадків відбуваються в зимовий і осінній час. У США гострий бронхіт є 9-ою, а в Австралії – 5-ою найбільш поширеною причиною звернення пацієнтів до лікарів загальної практики. Запропонований нами комбінований препарат «Бронхостен» включає в себе складний комплекс екстрактів рослинної сировини та пропонується застосовувати при наступних захворюваннях: гострі і хронічні запальні захворювання дихальних шляхів, що супроводжуються кашлем з утворенням в'язкого мокротиння та бронхоспазмами.

Мета роботи – маркетинговий аналіз оптового ринку лікарських засобів, що застосовуються для лікування гострих та хронічних запальних захворювань дихальних шляхів.

Результати. Результати аналізу пропозицій ЛЗ вказують на те, що значна перевага належить препаратам іноземного виробництва. Таким чином, впровадження у виробництво фітопрепарату для лікування запальних процесів дихальних шляхів у декількох лікарських формах, а саме: настойки, сиropу і таблеток для розсмоктування буде перспективним, так як спрямоване на вирішення проблеми імпортозаміщення в Україні.

Висновки. За даними Державного експертного центру Міністерства охорони здоров'я України станом на грудень 2016 року на вітчизняному ринку було зареєстровано 183 торговельні назви ЛЗ (з урахуванням форм випуску) з групи R05CA та 158 торговельних назв з групи R05CB. Аналіз за лікарськими формами препаратів відхаркувальної дії встановив, що переважну більшість асортименту формують засоби у вигляді сиropів, що пов'язано зі зручністю застосування даної категорії ліків. Серед асортименту препаратів муколітичної дії безумовними лідерами є ЛЗ у твердих формах випуску, а саме таблетки, порошки, гранули та капсули. Сумарна питома вага за твердими лікарськими формами у групі становить біля 60 %.

Ключові слова: маркетинговий аналіз; фармацевтичний ринок України; запальні захворювання дихальних шляхів; екстракт; комбінований препарат

O. S. KUKHTENKO, I. E. V. GLADUKH, L. S. SIMONIAN

DOMESTIC MARKET ANALYSIS OF MEDICINAL PRODUCTS FOR TREATMENT OF INFLAMMATORY RESPIRATORY DISEASES

According to official WHO data, the incidence of acute bronchitis is about 5 % in adult population annually with 82 % of cases occur in winter and autumn. In the USA acute bronchitis is the 9th, and in Australia – the 5th most common reason for patients to appeal to general practitioners. «Bronkhosten» is a combined preparation proposed by us, includes a complex of vegetative raw materials extracts recommended for the following diseases: acute and chronic inflammatory diseases of the respiratory tract, accompanied by cough with formation of viscous mucus and bronchospasm.

Aim. To make a market analysis of the wholesale market of pharmaceutical drugs used for the treatment of acute and chronic inflammatory respiratory diseases.

Results. The results of the analysis of offers of pharmaceutical drugs indicate that a significant advantage belongs to foreign-made drugs. Thus, the introduction into production of phytomedicine for the treatment of inflammatory processes of the respiratory tract in several dosage forms, namely, tinctures, syrups and lozenges will be perspective as it addresses the problem of import substitution in Ukraine.

Conclusions. According to the State expert center of Ministry of health of Ukraine data in December 2016 in the domestic market 183 trade names of drugs (including the release forms) of the group R05CA and 158 trade names of the group R05CB were registered. Analysis by the dosage forms of expectorant action drugs found that the vast majority of assortment is in the form of syrups, due to ease of use this category of drugs. Among the assortment of drugs of mucolytic actions the leaders are the drugs in solid product forms, namely tablets, powders, granules and capsules. Total specific weight per solid dosage forms in the group is about 60 %.

Key words: marketing analysis; pharmaceutical market of Ukraine; inflammatory diseases of the respiratory tract; extract; combined drug

А. С. КУХТЕНКО, Е. В. ГЛАДУХ, Л. С. СИМОНЯН

АНАЛИЗ ОТЕЧЕСТВЕННОГО РЫНКА ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ ДЛЯ ЛЕЧЕНИЯ ВОСПАЛИТЕЛЬНЫХ ЗАБОЛЕВАНИЙ ДЫХАТЕЛЬНЫХ ПУТЕЙ

По официальным данным ВОЗ заболеваемость острым бронхитом составляет около 5 % взрослого населения ежегодно, при этом 82 % случаев происходят в зимний и осенний период. В США острый бронхит является 9-ой, а в Австралии – 5-ой наиболее распространенной причиной обращения пациентов к врачам общей практики. Разработанный нами комбинированный препарат «Бронхостен» включает в себя сложный комплекс экстрактов растительного сырья; его предлагается применять при следующих заболеваниях: острых и хронических воспалительных заболеваний дыхательных путей, сопровождающихся кашлем с образованием вязкой мокроты и бронхоспазмами.

Цель работы. Маркетинговый анализ оптового рынка лекарственных средств, применяемых для лечения острых и хронических воспалительных заболеваний дыхательных путей.

Результаты. Результаты анализа предложений ЛС указывают на то, что значительное преимущество принадлежит препаратам иностранного производства. Таким образом, внедрение в производство фитопрепарата для лечения воспалительных процессов дыхательных путей в нескольких лекарственных формах, таких как настойки, сиропы и таблетки для рассасывания будет перспективным, так как направлено на решение проблемы импортозамещения в Украине.

Выводы. По данным государственного экспертного центра МЗ Украины по состоянию на декабрь 2016 года на отечественном рынке было зарегистрировано 183 торговых названия ЛС (с учетом форм выпуска) из группы R05CA и 158 торговых названий из группы R05CB. Анализ по лекарственным формам препаратов отхаркивающего действия свидетельствует, что подавляющее большинство ассортимента формируют средства в виде сиропов, что связано с удобством применения данной категории лекарств. Среди ассортимента препаратов муколитического действия безусловными лидерами являются ЛС в твердых формах выпуска, а именно таблетки, порошки, гранулы и капсулы. Суммарный удельный вес по твердым лекарственным формам в группе составляет около 60 %.

Ключевые слова: маркетинговый анализ; фармацевтический рынок Украины; воспалительные заболевания дыхательных путей; экстракт; комбинированный препарат

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Незважаючи на бурхливий розвиток хімії та зростання кількості нових, досить ефективних синтетичних лікарських препаратів, лікарські рослини і надалі залишаються одним з основних джерел одержання профілактичних і лікувальних засобів, застосовуваних при захворюваннях різних систем людського організму, зокрема, дихальної системи.

За офіційними даними ВООЗ захворюваність на гострий бронхіт становить близько 5 % дорослого населення щорічно, при цьому 82 % випадків відбуваються в зимовий і осінній період. У США гострий бронхіт є 9-ою, а в Австралії – 5-ою найбільш поширеною причиною звернення пацієнтів до лікарів загальної практики. У той же час за останнє десятиліття поширеність гострого бронхіту в країнах Західної Європи збільшилась більше ніж у 2 рази [1, 2].

Запропонований нами комбінований препарат «Бронхостен» включає в себе складний комплекс екстрактів рослинної сировини: ромашки лікарської (*Chamomilla recutita*), чебрецю звичайного (*Thymus serpyllum*), евкаліпту попелястого (*Eucalyptus cinerea*) та деревю звичайного (*Achillea millefolium*). Завдяки діючим речовинам, які входять до складу фітопрепарату «Бронхостен», а саме поліфенольним сполукам, ефірним

оліям та хамазулену, даний лікарський засіб пропонується застосовувати при наступних захворюваннях: гострих і хронічних запальних захворюваннях дихальних шляхів, що супроводжуються кашлем з утворенням в'язкого мокротиння та бронхоспазмами.

У зв'язку з цим дослідження основних характеристик вітчизняного ринку лікарських засобів, що застосовуються для лікування гострих та хронічних запальних захворювань дихальних шляхів, є актуальними.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню проблем фармацевтичного забезпечення хворих на запальні захворювання верхніх дихальних шляхів приділялось багато уваги як у працях закордонних, так і вітчизняних учених. Більш змістовний аналіз проблем фармацевтичного забезпечення при здійсненні фармацевтичної допомоги хворим на НП представлений у роботах Немченко А. С., Яковлевої Л. В. та ін. [3, 4].

ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Аналіз літературних джерел щодо маркетингових досліджень лікарських засобів для ліку-

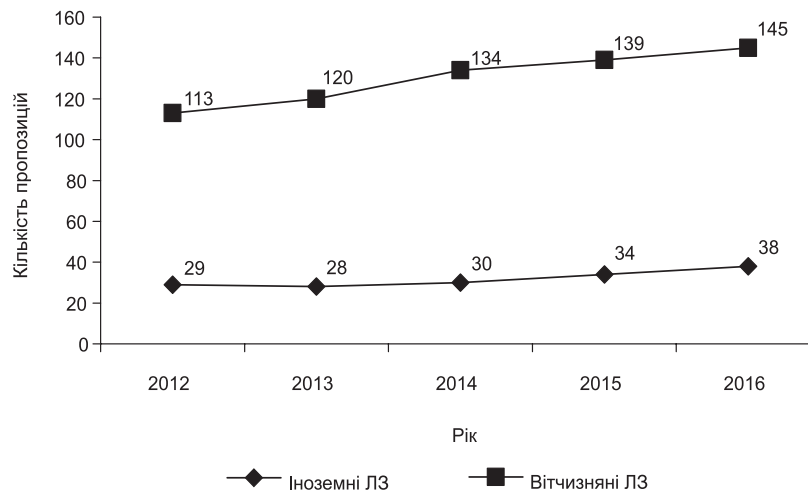

Рис. 1. Аналіз пропозицій ЛЗ за групою R05CA – відхаркувальні засоби у період 2012-2016 рр.

вання запальних захворювань дихальних шляхів та показників доступності даної категорії препаратів на вітчизняному фармацевтичному ринку встановив недостатність висвітлення питань з вищезазначеної тематики.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Виходячи з викладеного вище, метою дослідження став маркетинговий аналіз оптового ринку лікарських засобів, що застосовуються для лікування гострих та хронічних запальних захворювань дихальних шляхів.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз асортименту препаратів проводився згідно з Державним реєстром лікарських засобів (ЛЗ) України та уніфікованою анатомо-терапевтичною та хімічною класифікаційною системою – АТС (Anatomical Therapeutic Chemical). Відповідно до АТС системи лікарських засобів, які застосовуються при лікуванні гострого бронхіту, що супроводжується кашлем з утворенням в'язкого мокротиння, відносяться до групи R05 – засоби що застосовуються при кашлі та застудних захворюваннях, а саме R05CA – відхаркувальні засоби та R05CB – муколітичні засоби.

Як інформаційні джерела використовували Державний реєстр лікарських засобів України, Компендіум 2012-2016 рр. [5, 6].

За даними Державного експертного центру Міністерства охорони здоров'я України станом на грудень 2016 року на вітчизняному ринку було зареєстровано 183 торговельні назви ЛЗ (з урахуванням форм випуску) з групи R05CA та 158 торговельних назв з групи R05CB.

Результати ретроспективного аналізу пропозицій за групою відхаркувальні засоби у період з 2012-2016 рр. наведені на рис. 1.

За досліджуваній період (2012-2016 рр.) на ринку відхаркувальних препаратів спостерігалось суттєве домінування вітчизняних виробників, що вказує на сприятливі умови для розвитку ринку досліджуваних груп ліків.

Аналіз за країнами виробниками препаратів з групи R05CA (відхаркувальні засоби) дозволив встановити, що відношення вітчизняних компаній-виробників до іноземних становить 79,23 % до 20,77 %. Лідерами серед вітчизняних компаній-виробників стали такі компанії як: ЗАТ ФФ «Віола» – 42 найменування ЛЗ (з урахуванням форм випуску) або 28,97 %, ПрАТ «Ліктрави» – 20 препаратів або 13,79 % і Тернопільська ФФ ВАТ – 11 ЛЗ або 7,59 % (рис. 2). У свою чергу, зростання вітчизняного виробництва відхаркувальних засобів є також позитивним фактором для розвитку даного сегменту ринку, що вказує на широке застосування даної групи препаратів населенням країни.

Препарати відхаркувальної дії іноземного виробництва на вітчизняному ринку зареєстрували 19 фірм-виробників, серед яких лідерами є: AlpenPharma AG (Швейцарія) – 6 ЛЗ або 15,79 % та Glenmark (Індія) – 4 торговельні назви ЛЗ або 10,53 % (рис. 3).

Результати ретроспективного аналізу структури пропозицій ЛЗ муколітичної дії у період з 2012 до 2016 р. наведені на рис. 4.

Результати аналізу пропозицій ЛЗ вказують на те, що значна перевага за досліджуваній період належить препаратам іноземного виробництва.

Аналіз за країнами-виробниками препаратів групи R05CB – муколітичні засоби встановив, що на сьогодні переважну більшість асортименту даної групи ЛЗ формують іноземні фірми-виробники. Співвідношення препаратів іноземного виробництва до вітчизняного становить 55,7 % до 44,3 %. Лідерами серед пропозицій

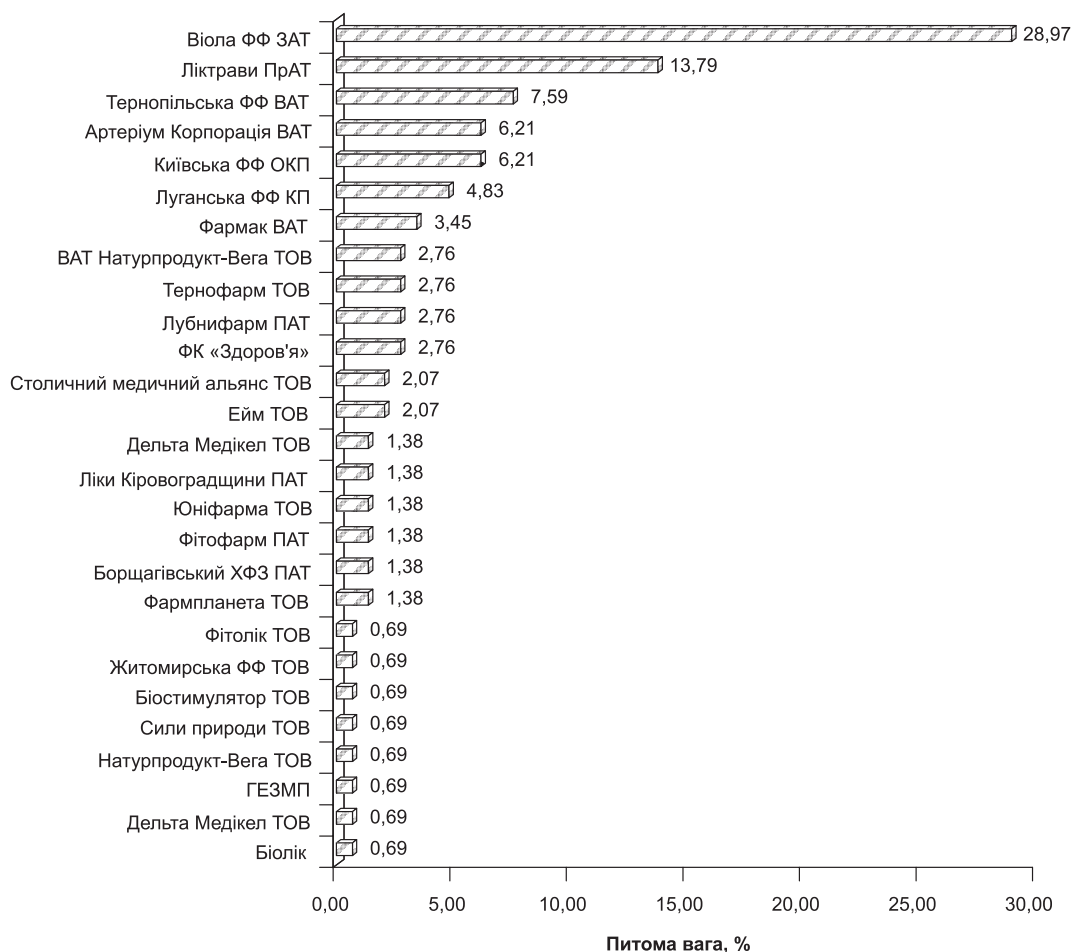

Рис. 2. Кількість пропозицій відхаркувальних ЛЗ за вітчизняними фірмами-виробниками (станом на грудень 2016 року)

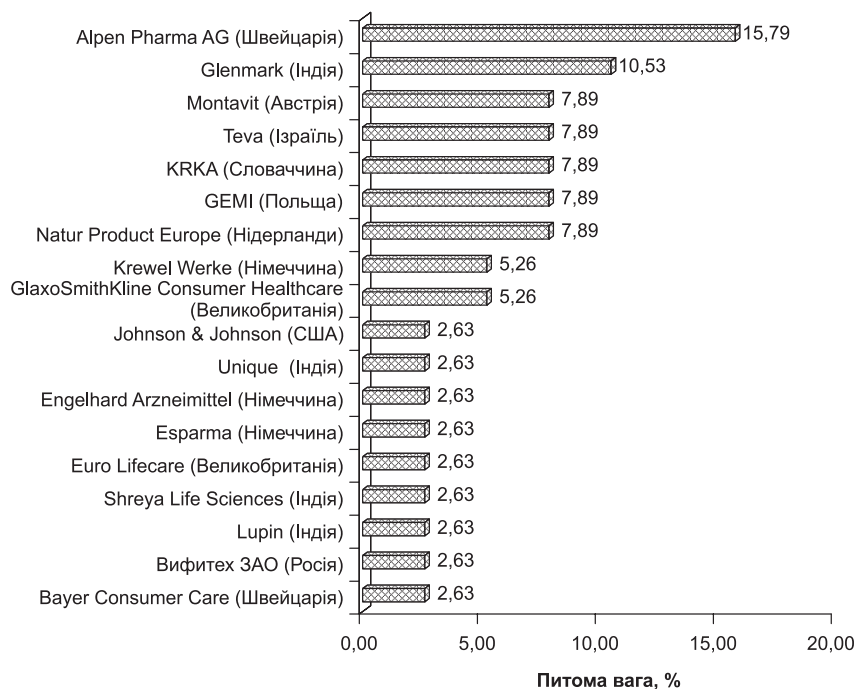

Рис. 3. Кількість пропозицій відхаркувальних ЛЗ за іноземними фірмами-виробниками (станом на грудень 2016 року)

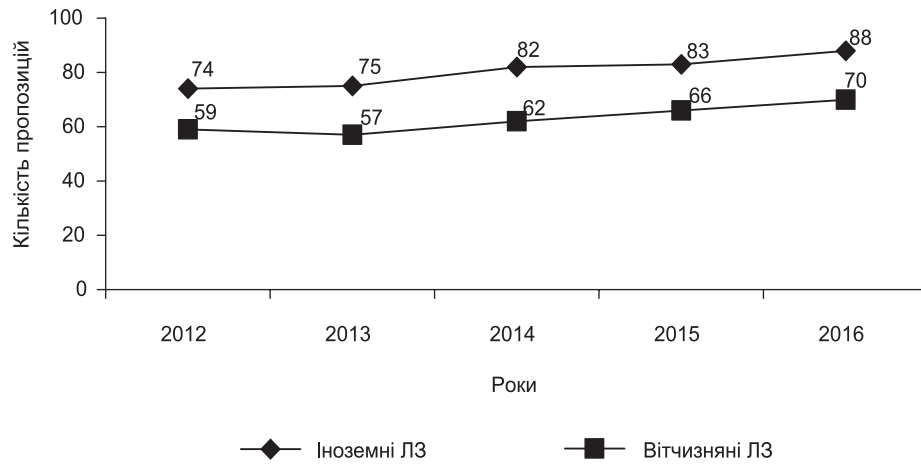

Рис. 4. Аналіз пропозицій ЛЗ за групою R05CB – муколітичні засоби у період 2012-2016 рр.

препаратів муколітичної дії за іноземними виробниками є Boehringer Ingelheim (Німеччина) – 16 ЛЗ або 18,18 %, Sandoz (Швейцарія) та Movi Health (Швейцарія) по 16 найменувань ЛЗ (з урахуванням форм випуску) або 13,64 % (рис. 5).

Серед вітчизняних виробників препаратів муколітичної дії безумовними лідерами є компанія ТОВ ФК «Здоров'я» – 18 пропозицій ЛЗ або 25,71 %. По п'ять пропозицій мають компанії ТОВ КусумФарм, ХФЗ ПАТ Борщагівський та ПрАТ Лекхім або 7,14 % (рис. 6).

У цілому можна говорити про наявність домінування на вітчизняному ринку ЛЗ муколітичної дії іноземного виробництва, що є негативною тенденцією.

Наступним етапом дослідження було проведення аналізу асортименту груп муколітичних та відхаркувальних препаратів за формами випуску.

Аналіз препаратів відхаркувальної дії за лікарськими формами встановив, що переважну більшість асортименту складають засоби у ви-

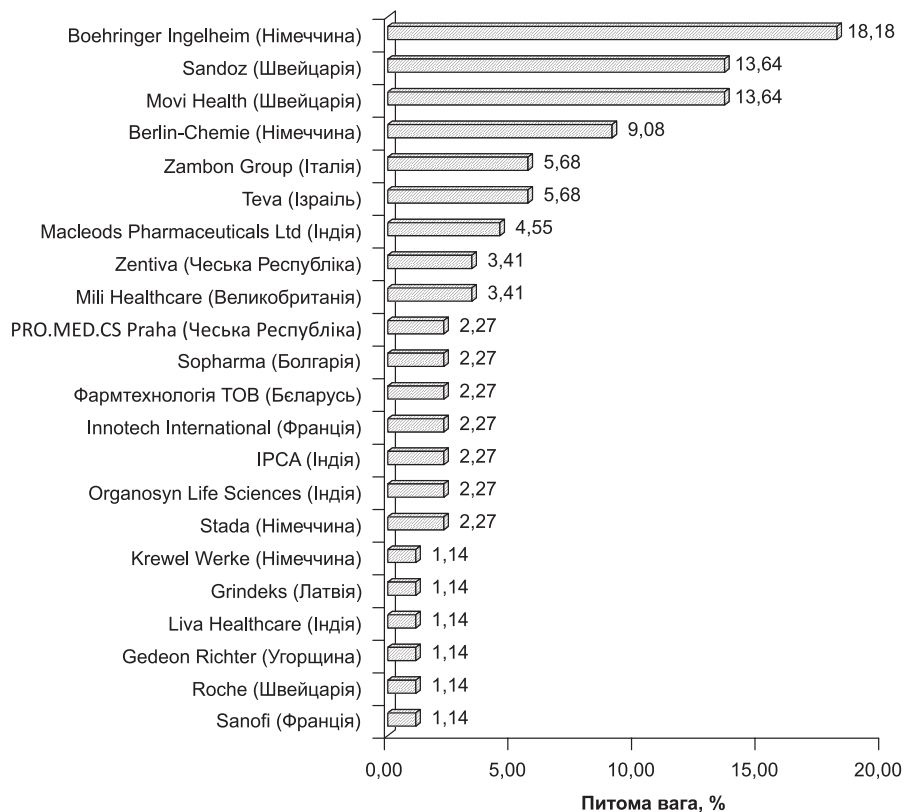

Рис. 5. Кількість пропозицій препаратів муколітичної дії за іноземними фірмами-виробниками

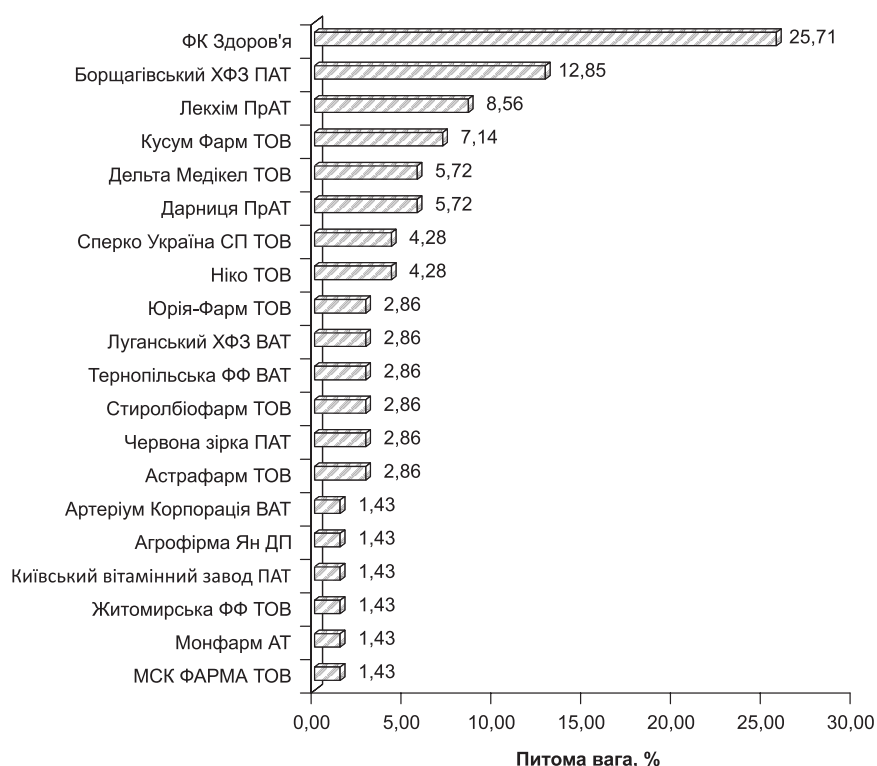

Рис. 6. Кількість пропозицій препаратів муколітичної дії від вітчизняних фірм-виробників

гляді сиропів, що пов'язано зі зручністю у застосуванні даної форми ліків (рис. 7).

Серед асортименту препаратів муколітичної дії безумовними лідерами є ЛЗ у твердих формах випуску, а саме таблетки, порошки, гранули та капсули. Сумарна питома вага за твердими лікарськими формами у даній групі препаратів становить близько 60 %, серед них більше 39 % належить ЛЗ у вигляді таблеток (рис. 8).

Згідно з отриманими даними серед асортименту препаратів муколітичної дії безумовними лідерами є ЛЗ у твердих формах випуску, а саме таблетки, порошки, гранули та капсули. Сумарна питома вага за твердими лікарськими формами у цій групі препаратів становить 60 %, серед них 39 % належить ЛЗ у вигляді таблеток.

Таким чином, впровадження у виробництво фітопрепарату для лікування запальних процесів

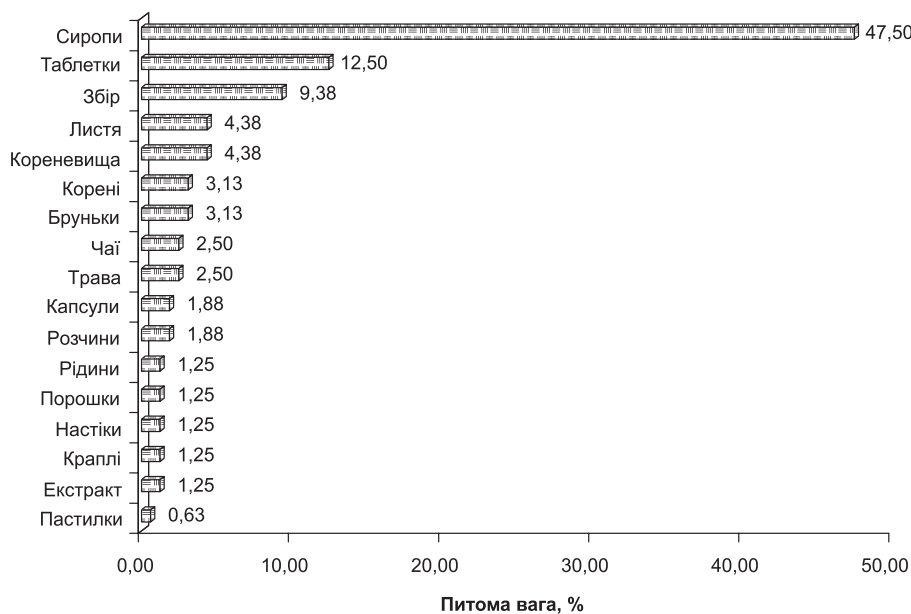

Рис. 7. Аналіз асортименту ЛЗ відхаркувальної дії за лікарськими формами

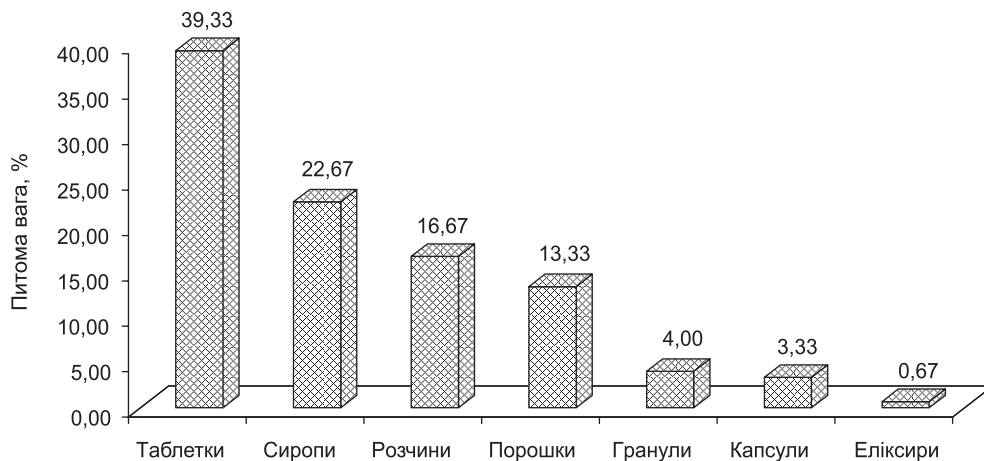

Рис. 8. Структура асортименту ЛЗ муколітичної дії за лікарськими формами

дихальних шляхів у декількох лікарських формах, зокрема: настоек, сиропу і таблеток для розсмоктування буде перспективним, так як спрямоване на вирішення в Україні проблеми імпортозаміщення.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. За даними Державного експертного центру Міністерства охорони здоров'я України станом на грудень 2016 року на вітчизняному ринку було зареєстровано 183 торговельні назви ЛЗ (з урахуванням форм випуску) з групи R05CA та 158 торговельних назв з групи R05CB.
2. Аналіз препаратів з групи R05CA (відхаркувальні засоби) за країнами виробниками встановив, що відношення вітчизняних компаній-виробників до іноземних становить 79,23 % до 20,77 %.

3. Аналіз препаратів групи R05CB – муколітичні засоби за країнами-виробниками встановив, що відношення препаратів вітчизняного виробництва до іноземного становить 44,3 % до 55,7 %.

4. Аналіз препаратів відхаркувальної дії за лікарськими формами встановив, що переважну більшість асортименту формують засоби у вигляді сиропів, що пов'язано зі зручністю застосування даної категорії ліків. Серед асортименту препаратів муколітичної дії безумовними лідерами є ЛЗ у твердих формах випуску у вигляді таблеток, порошків, гранул та капсул. Сумарна питома вага за твердими лікарськими формами у групі становить біля 60 %, серед них більше ніж 39 % становлять ЛЗ у вигляді таблеток.
- Конфлікт інтересів:** відсутній.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Державний реєстр лікарських засобів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.drlz.kiev.ua/>
2. Європейська база даних статистичної інформації «Здоров'я для всіх» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://medstat.gov.ua/ukr/normdoc.html>
3. Компендіум [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://compendium.com.ua/>
4. Майко, Д. В. Актуальність фітотерапії при захворюваннях дихальних шляхів / Д. В. Майко, О. С. Кухтенко // Современные достижения фармацевтической технологии и биотехнологии: материалы IV науч.-практ. конф. за міжнар. участю (Харків, 16–17 жовтня 2014 р.). – Х., 2014. – С. 193.
5. Немченко, А. С. Анализ проблем фармацевтического обеспечения больных гриппом и пневмонией в Украине и за рубежом / А. С. Немченко, Л. С. Симонян, В. Н. Назаркина // Фармация. – 2013. – № 2. – С. 24-27.
6. Яковлева, Л. В. АВС-аналіз антибактеріальних засобів / Л. В. Яковлева, Н. О. Матяшова // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. – 2013. – № 2 (28). – С. 94-99.

REFERENCES

1. Derzhavny`j reyestr likars`ky`x zasobiv Ukrayiny`. Available at: <http://vwww.drlz.kiev.ua/>
2. Yevropejs`ka baza dany`x staty`sty`chnoyi informaciyi «Zdorov`ya dlya vsix». Available at: <http://medstat.gov.ua/ukr/normdoc.html/>

3. Compendium. Available at: <http://compendium.com.ua/>
4. Majko, D. V., Kuxtenko, O. S. (2017). Proceedings from *Suchasni dosyagnennya farmacevty`chnoyi texnologiyi ta botexnologiyi*. Kharkiv, 193.
5. Nemchenko, A. S., Simonian, L. S., Nazarkina, V. N. (2013). *Farmatsiia*, 2, 24-27.
6. Yakovleva, L. V., Matiashova, N. A. (2013). *Upravlinnia, ekonomika i zabezpechennia yakosti v farmatsii*, 2 (28), 94-99.

Адреса для листування:

61168, м. Харків, вул. Валентинівська, 4.

Тел. (0572) 67-57-97. E-mail: glad_e@i.ua.

Національний фармацевтичний університет

Кухтенко О. С. (ORCID – <http://orcid.org/0000-0003-4908-6717>)

Гладух Є. В. (ORCID – <http://orcid.org/0000-0002-5739-9257>)

Сімонян Л. С. (ORCID – <http://orcid.org/0000-0002-4011-3101>)

Надійшла до редакції 29.09.2017 р.